

Aqil Məhiyyəddin oğlu Əsədov
Ədalət Məhiyyəddin oğlu Əsədov

UOT: 338.47; JEL: R 40

Avtonəqliyyat xidmətləri bazarının formalaşması və rəqabət qabiliyyətliliyi
Xülasə

Məqalədə Azərbaycan Respublikasında yeni nəqliyyat sisteminin formalaşması zərurəti, rəqabət və rəqabət qabiliyyətlilik anlayışları tədqiq olunur. Rəqabət mühitinə, rəqabət qabiliyyətliliyə təsir edən müxtəlif amillər nəzərdən keçirilir. Nəzəri baxışlar əsasında nəqliyyat sistemində rəqabət qabiliyyətliliyin formalaşması məsələləri araşdırılır. Nəticədə, yeni nəqliyyat sisteminin rəqabət qabiliyyətlilik səviyyəsinin müəyyən edilməsi, rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində müvafiq metodologiya, təklif və tövsiyələr verilir.

Açar sözlər: *nəqliyyat sistemi, rəqabət qabiliyyətlilik, qloballaşma, integrasiya, Şimal-Cənub, Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizləri*

Giriş

Azərbaycan Respublikasının təşəbbüsü və fəal iştirakı ilə nəqliyyat sektorunda bir sıra regional və beynəlxalq layihələr həyata keçirilməkdədir. Layihələrin nəticəsi olaraq artıq, BTQ dəmir yolu, Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizləri reallaşmaq üzrədir. Bütün bunlar ölkəmizi nəinki regionda, eləcə də dünyada aparıcı nəqliyyat qovşaqlarından birinə çevirməkdədir. Azərbaycan Respublikasının milli nəqliyyat sistemi, keçmiş SSRİ dövründən fərqli olaraq, Avropa və Asiya nəqliyyat sistemində sürətlə integrasiya etməkdədir. Ölkəmizin milli nəqliyyat sistemi dünyanın nəqliyyat sistemində qoşulmaqdadır ki, bu da yeni yanaşma tələb edir. Əslində, həyata keçirilən layihələr yeni bir nəqliyyat sistemi formaslaşdırır ki, bu qarşıda bir sıra vəzifələr yaradır. İlk növbədə, milli nəqliyyat sistemində xidmətlərin təşkili, istismar edilən nəqliyyat vasitələri və s. integrasiya etdiyi Avroasiya məkanının rəqabət tələbləri ilə uzlaşmalıdır. Bu isə, ölkədə formalaşmaqda olan yeni nəqliyyat sisteminin rəqabət qabiliyyətliliyinin araşdırılması, rəqabət qabiliyyətlilik səviyyəsinin müəyyən edilməsi, milli nəqliyyat sisteminin rəqabət imkanlarının artırılması istiqamətində araşdırmalar aparılması, müvafiq təklif və tövsiyələr işlənilib hazırlanması kimi məsələləri aktuallaşdırır.

Nəqliyyat sisteminin qarşısında duran başlıca vəzifələr

Aydındır ki, hərəkət edən güc kimi burada rəqabət çıxış edir, hansı ki, istehlakçıların sorğularını integrasiya edir və istehsalçının rəqabətə davamlı məhsul istehsalını təmin etmə qabiliyyətini, rəqabətə davamlı xidmətlərin göstərilməsini əlaqələndirir. Rəqabət mübarizəsinə və bu şəraitdə səmərəli nəticələrin əldə edilməsinə uyğun avtomobil nəqliyyatı subyektlərinin potensial imkanının formalaşdırılması, sürətlə dəyişən şəraitə mütəmadi və çevik uyğunlaşma zərurəti nəqliyyat xidmətləri üçün elmi cəhətdən əsaslandırılmış rəqabətə davamlılıq konsepsiyasının axtarışını, işlənilib hazırlanmasını tələb edir. Belə konsepsiyanın hazırlanması, rəqabətə davamlı nəqliyyat xidmətlərinin təşkili, formalaşması və təkmilləşdirilməsi prosesinin dərin nəzəri-metodoloji tədqiqini tələb edir. Burada tədqiqatların başlıca məqsədi və mahiyyəti ondan ibarətdir ki, nəqliyyat xidmətlərinin rəqabətinin daxili məzmununu açaraq, onları strateji istiqamətlərə çevirərək, inkişaf istiqamətlərini göstərməkdir. Bəli, universal rəqabət strategiyası mövcud deyil, amma avtomobil nəqliyyatı fəaliyyəti şərtlərini tanıyaraq, onun infrastrukturunu, xüsusiyyətlərini, bacarıqlarını, kapitalı, hansılara ki, avtomobil nəqliyyatı təsərrüfatı subyektləri malikdirlər,

nəzərə alaraq müvəffəqiyyəti gətirən strategiyaları formalaşdırmaq olar. Avtomobil nəqliyyatının təsərrüfat subyektlərinin konkret strategiyası nəqliyyat xidmətləri bazarında ən əlverişli və uzunmüddətli rəqabət aparma üsulunu tapmaq və təcəssüm etdirmək cəhdindən ibarətdir [1; 3; 4].

Avtonəqliyyat xidmətləri bazarında rəqabət mühitinin formalaşması

Avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılıq kateqoriyalarının tədqiqi onun spesifikasiyasını müəyyən etməyə imkan verir. Hər konkret zaman anına avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılıq səviyyəsi bir sıra amillərin birgə təsiriylə təyin edilir. Tədqiqat və amillərin təhlili onların avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılıq səviyyəsinə, nailiyyətinə necə imkan yaratmasını və ya maneə olunmasını müəyyən etməyə imkan verir. Bu amillər təbiət, xarakter və təsir dərəcəsinə görə müxtəlifdir, onlar istehlakçı maraqlarının uyğunluğuyla, onun ödəmə və alıcılıq qabiliyyəti ilə, rahatlıqla və təklif edilən avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinə etibarla ifadə edirlər. Avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılığının əsas amillərini aşkar etmək və onların təsnifatına nəzər salmaq.

- ✚ İlk növbədə, sistem yanaşması nöqteyi-nəzərindən avtomobil nəqliyyatı xidmətləri istehlakçısının ehtiyaclarının motivasiyasından asılı olaraq amillərin təsnifatı daha məqsədəuyğundur. Rəqabətə davamlılığın birinci səviyyəsi istehlakçıların minimal ehtiyaclarını minimal xərclərlə təmin edən xidmətlərlə xarakterizə olunur.
- ✚ İkinci səviyyə - qiymət xarakterinə və avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin keyfiyyət xarakteristikalarına istehlakçının münasibətidir.
- ✚ Üçüncü səviyyə - qeyri-qiymət və qiymət xarakteristikalarının ən yaxşı nisbətiylə avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinə üstünlük verərək onların ehtiyacını təmin edən bütün amillərin kompleks qiymətinə istehlakçının münasibətidir.
- ✚ Dördüncü səviyyə - qiymət, vaxt və göstərilən xidmətlərin unikallığına istehlakçının mövqeyidir.
- ✚ Beşinci səviyyə - vadaredici amildir ki, burada da avtomobil nəqliyyatı xidmətinin firma tərəfindən göstərilməsi nəzərdə tutulur.

Avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılıq səviyyəsinin növbəti amillərinə isə istehlakın qiyməti, xidmətin səviyyəsi, innovasiya fəallığı, təklif edilən avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin inkişaf potensialı və s. aiddir. Qeyd edilənlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, minimum qiymətdə xidmətlərin yüksək keyfiyyəti avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılığının ən mühüm amilidir. Qarşılıqlı əlaqəli və tamamlayıcı infrastrukturun mövcudluğu avtomobil nəqliyyatını xidmətlərinin rəqabətə davamlılığı problemlərini daha da aktualaşdırır. Avtomobil nəqliyyatı fəaliyyətinin spesifikasiyi onunla səciyyələnir ki, yolların uyğunluq dərəcəsi avtomobil nəqliyyatının istehlak xüsusiyyətlərindən tamamilə asılıdır. Rəqabətə dair ilk nəzəri fikirlərin banisi M.Porter, nəqliyyat xidmətləri sahəsində, ümumi məhdudlaşdırıcı rəqabət üstünlükləri amillərinə avtomobil yolları sistemini aid etmişdir. Ümumi amillər daha geniş əhatəli amillər üçün baza yaradır və dövlət tərəfindən maliyyələşdirilir. Fikrimizcə, avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılığı ümumi amillərə aid edilən avtomobil yollarının yaradılma, təkmilləşdirmə, inkişaf və effektiv istifadəsi ilə təmin olunur. Ümumi amillər tələbatın xarakterindən və avtomobil nəqliyyatı xidmətləri bazarının həcmindən asılıdır. Avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılıq təminatının ən əhəmiyyətli və əsas amillərindən biri də rəqabət mühitidir və o avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin istehsalçısı və bu xidmətlərin istehlakçısı arasında münasibətləri ifadə edən avtomobil nəqliyyatı xidmətləri bazarının bütün infrastruktur subyektlərinin məcmusunu əhatə edən marketinq mühitiylə eyniləşdirilir. Avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin müxtəlif rəqabət modelləri şəraitində rəqabət mühiti bir

çox müxtəlif amillərin bazara təsiri nəticəsində formalaşır və müəyyən təsir sferası, zaman müddəti və onların təsirinin intensivliyi ilə səciyyələnir [1; 2,s.275-291; 8].

Fikrimizcə, avtomobil nəqliyyatı subyektı üçün, xidmətlərinin rəqabətə davamlılığı perspektiv inkişaf baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu onunla bağlıdır ki, rəqabətə davamlılığın perspektivi göstərilən avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin keyfiyyət xarakteristikalarının təkmilləşdirilməsi imkanlarını müəyyənəlməyə şərait yaradır. Tədqiqatları nəzərə alaraq avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılıq strategiyasının parametrlərinə keyfiyyət xarakteristikaları və xidmətlərə artan tələbatın təmin olunmasına yönəldilmiş tələblər daxildir. Avtomobil nəqliyyatı xidmətləri bazasının inkişaf tendensiyları konkret vaxt dövründə rəqabətin xarakteri və rəqabətə davamlılıq perspektivini müəyyən edir.

Müasir bazar iqtisadiyyatı şəraitində avtomobil nəqliyyatı xidmətləri bazasında rəqabət mühitinin formalaşması mürəkkəb spesifik şəraitdə baş verir. Subyektlərin və nəqliyyat infrastrukturunu obyektlərinin ayrılığı, göstərilən avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin aşağı keyfiyyəti, avtomobil nəqliyyatı fəaliyyətinin dövlət tənzimləməsinin real mexanizmlərinin yoxluğu, bir çox prosesdə xaotikliyin olması, avtomobil nəqliyyatında xidmətlərin rəqabətə davamlılığının əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına gətirib çıxardı. Avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabət bazasının formalaşması xidmətlərin rəqabətə davamlılığının artımı üçün məsələnin həlli ola bilər. Avtonəqliyyat təsərrüfatı subyektlərinin bir-biri ilə qarşılıqlı münasibətləri avtomobil nəqliyyatı xidmətləri bazasında rəqabət mühitini yaradır. Ancaq rəqabət mühiti yalnız sahələrarası analoji xidmətlər göstərən və onları eyni bazarda reallaşdıran avtonəqliyyat təsərrüfatı subyektləri tərəfindən formalaşdırılmaz. Həmçinin bazara girə bilən və istehlakçılara əvəzedici avtomobil nəqliyyatı xidmətlərini göstərə bilən infrastruktur və təsərrüfat subyektləri rəqabət mühitini formalaşdırır. Onlardan başqa rəqabət mühitinə avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin istehlakçıları da ciddi təsir göstərirlər. Avtomobil nəqliyyatı xidmətləri bazasında avtonəqliyyat təsərrüfatı subyektlərinin gəlir imkanını müəyyən edən amillərin məcmusu rəqabət mühitinin vəziyyətini xarakterizə edir. Avtomobil nəqliyyatı xidmətləri bazasının rəqabət mühiti vəziyyətinə neqativ təsiri isə inzibati baryerlər və infrastruktur məhdudiyyətləri göstərir. Ən əsas məhdudlaşdırıcılardan biri də avtomobil nəqliyyatı infrastrukturunun aşağı keyfiyyətli fəaliyyəti olur. Avtomobil yollarının vəziyyəti, şəbəkənin sıxlığı, buraxıcılıq qabiliyyəti, informasiyanın müntəzəmliyi, yüklərin və sərnişinlərin çatdırılma sürəti, daşınmaların maya dəyəri, avtoservis xidmətlərinin səviyyəsi avtomobil nəqliyyatı xidmətləri bazasının rəqabət mühitinin inkişafı üçün mühüm məzmun və mənaya malikdirlər [3; 8; 9,s.245-257].

Avtomobil nəqliyyatında rəqabət qabiliyyətlik və ona təsir edən amillər

Xidmətlər bazasının real şəraitində daha əhəmiyyətli, başqa avtomobil nəqliyyatı müəssisəsi tərəfindən yerinə yetirilən xidmətlə eyni xarakterli bir avtomobil nəqliyyatı müəssisəsi tərəfindən yerinə yetirilən xidmət keyfiyyətinin müqayisəsi ola bilər. Bu halda həm daşınma prosesini, həm də istehlakçıya verilən əlavə xidmətləri qiymətləndirmək əhəmiyyətlidir. Nəqliyyat xidmətinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsinin müxtəlif üsullarının təhlili və keyfiyyət göstəricilərinin təyini imkanlarına əsaslanaraq avtomobil nəqliyyatı vasitələri parkının ixtisaslaşma və qrafiklər üzrə yüklərin daşınma səviyyəsi kimi iki əsas göstəricini xüsusilə nəzərə almaq lazımdır. Parkın ixtisaslaşma səviyyəsi ən kiçik kəmiyyət və keyfiyyət itkiləriylə müxtəlif yüklərin daşınmalarını yerinə yetirmək qabiliyyətini xarakterizə edir. Xarici və yerli təcrübənin təhlili göstərir ki, parkın yüksək ixtisaslaşma səviyyəsi ilə avtomobil nəqliyyatı müəssisələri yüklərin çatdırılmasını çox keyfiyyətlə yerinə yetirirlər və bu halda parkın ixtisaslaşma əmsalı 70% və daha çox olur. Aydındır ki, ixtisaslaşdırılmış avtomobillərə avtomobil-samosvallar, avtomobil-furqonlar və refrijeratorlar, avtomobil-sisternlər,

avtomobil-metaldaşıyıcılar və konteyner daşıyanlar, inşaat konstruksiyalarının daşınması və ixtisaslaşdırılmış kuzovlara malik digər avtomobillər aiddir. Əgər parkın ixtisaslaşma səviyyəsi 100% təşkil edirsə, onda qəbul etmək olar ki, avtomobil nəqliyyatı müəssisəsi daşınan yüklərin təhlükəsizlik təminatını təmin etməyə bacarıqlıdır, ona görə də bu halda rəqabətə davamlılıq yüksək olacaqdır. Parkın ixtisaslaşma səviyyəsinin aşağı düşməsi zamanı daşınan yüklərin təhlükəsizlik təminatında onun qabiliyyəti azalır, yəni onun rəqabətə davamlılığı aşağı düşür. Parkın ixtisaslaşma səviyyəsi 50% və daha az olduqda isə, müəssisəni rəqabətə davamlı hesab etmək qeyri-mümkündür [2, s.279-287; 5].

Əlbəttə, qeyd edilənlər rəqabətə davamlılığın bir məsələsidir və bu fikirlərlə qismən razılaşmaq olar. Ona görə ki, parkın ixtisaslaşması həqiqətən nəqliyyat işlərinin keyfiyyətini əks etdirir. Ancaq bazarın vəziyyətini nəzərə alaraq avtomobil nəqliyyatı vasitələrinin normadan artıq ixtisaslaşması neqativ hallara da gətirib çıxara bilər. Bu isə, öz növbəsində, gözlənilməyən boş dayanmalarla və ixtisaslaşmış hərəkət tərkibindən qeyri-səmərəli istifadəyə nəticələnir. Avtomobil nəqliyyatından istifadənin praktiki müşahidələri göstərir ki, ixtisaslaşmış nəqliyyat vasitələri müxtəlif mülkiyyət formalı müəssisə və təşkilatlar üçün xüsusi yüklərin daşınması zamanı, yəni az effektiv daşınmalarda istifadə olunur. Bu isə nəqliyyat məhsulunun ildə 20% itməsi deməkdir. İxtisaslaşdırılmış nəqliyyatla daşımalar müştərinin real uzunmüddətli ehtiyaclarına uyğun olmalı, regionun sosial-iqtisadi inkişafında öz əksini tapmalıdırlar. Yalnız belə şərtlərlə bu göstərici üzrə daşımaları qiymətləndirmək və avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılığını müəyyən etmək mümkündür. “Nəqliyyat xidmətinin keyfiyyəti” meyarı üzrə avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılığının qiymətləndirilməsi zamanı, əsas göstəricilərdən biridə daşımaların səviyyəsidir ki, bu da daşıma qrafikləri əsasında müəyyən edilir. Qrafiklər üzrə daşınmaların səviyyəsi avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin yükləri vaxtında çatdırma qabiliyyətini xarakterizə edir. Qrafiklər üzrə daşınmaların səviyyəsi nə qədər yuxarı olarsa, avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılığı da o qədər yuxarı olar. O cümlədən, müvafiq olaraq istehlakçıya xidmət keyfiyyəti də yüksək olar. Araşdırmalar göstərir ki, qrafiklər üzrə daşınmaların səviyyəsinin 100%-ə bərabər olduğu zamanı, avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılığının ən yüksək səviyyəsi əldə edilir. Bu səviyyənin azalması isə müəssisənin rəqabətə davamlılığının azalması deməkdir. Əgər qrafik üzrə yüklərin daşınma səviyyəsi 40% və daha az olarsa, bu halda hesab edilir ki, avtomobil nəqliyyatı müəssisəsi istehlakçıya vaxtında və keyfiyyətli xidməti təmin etməyə qadir deyildir [3; 5; 8].

Nəqliyyat xidmətlərinin rəqabət qabiliyyətliliyinin qiymətləndirilmə metodikası

Aydındır ki, istehlakçı tələbatını ödəyən daşıma xidmətləri, həm də müəyyən bir likvidlik səviyyəsinə malik olmalıdır. Geniş mənada likvidlik yalnız xidmətlərin reallaşdırılmasından gəlir nəticələrinə görə deyil, həm də xidmət istehlakının nəticələrinə görə, bütövlükdə istehlakçının seçim azadlığının ölçüsünü göstərir. Xidmətin likvidliyi bu təsərrüfat subyektinin xidmətinin pul qarşılığında alıcıya qaytarılmasını təmin etməyə hazırlığıdır. Eyni zamanda, xidmətin likvidliyi, həm də onun keyfiyyətinin göstəricisidir. Onu da vurğulamaq əhəmiyyətlidir ki, gəlirlilik konsepsiyası satıcıya gəlir normasına yönəldir, rəqabət amili isə ona düzəliş gətirir və belə satış daha gəlirlidir. Başqa sözlə desək, rəqabətə davamlılığa söykənən gəlirlilik daha etibarlıdır. Rəqabətə davamlı xidməti təklif edən satıcı, ona ümid edə bilər ki, reallaşdırılan xidmətin hər vahidi daha az rəqabətə davamlı xidmətin hesabına əlavə gəlir gətirəcəkdir. Xidmətin gəlirlilik əmsalı, gəlir həcmnin qiymətə nisbəti vasitəsilə hesablanır. Gəlirin qiyməti rəqabət mühitində formalaşır və aşağıdakı düstur ilə hesablanı bilər [2; 5; 7]:

$$G_{raq.} = Q_{al.} + Q_{ist.}$$

Burada: $G_{raq.}$ – rəqabət mühitində formalaşan qiymət;

$Q_{al.}$ – xidmətin alışı qiyməti, maya dəyəri;

$Q_{ist.}$ – rəqabət mühitində formalaşan gəlirdə istehlakçının payıdır.

Avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılığına, həm də bazarın başqa iştirakçılarının iqtisadi resurslardan istifadə effektivliyinin səviyyəsi kimi baxmaq olar. Bazar iqtisadiyyatında səmərəlilik xidmətin gəlirliliyi vasitəsilə ifadə edilir və gəlirin onun əldə olunması üçün lazım olan xərclərə nisbəti ilə hesablanır. Müəssisənin indiki bazar payının əvvəlki dövrlə müqayisədə bazar payı dəyişikliyinə nisbətində rəqabətə davamlılıq meyarlarından biri kimi baxmaq lazımdır. Avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılığının qiymətləndirilməsinin yuxarıda qeyd olunan metodunu, şərti olaraq, marketing yanaşması kimi xarakterizə etmək olar. Ona görə ki, burada marketing araşdırmaları olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir və aparıcı xətt kimi keçir. Başqa sözlə desək, rəqabət qabiliyyətliliyi müəyyənləşdirmək üçün marketing araşdırmalarının aparılması, müvafiq bazarın öyrənilməsi marketing tədqiqatları ilə reallaşır. Qeyd edilənlərin əsasında, riyazi üslubda, marketing yanaşması ilə avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılıq göstəricisini belə ifadə edə bilərik [1; 2; 5]:

$$R_{rd} = R_g R_b, \quad R_g = N/n$$

Burada:

R_{rd} – müəssisənin rəqabətə davamlılıq göstəricisi;

R_g – müəssisənin gəlirlilik üzrə rəqabətə davamlılıq göstəricisi;

R_b – bazar payının dinamikası üzrə müəssisənin rəqabətə davamlılıq göstəricisi;

N – müəssisə məhsulunun gəlirlilik əmsalı;

n – seçmə üzrə məhsulun orta gəlirlilik əmsalıdır;

Nəticə

Bazar münasibətləri şəraitində avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılığının yuxarıda göstərilən integral göstərici düsturunu daha da təkmilləşdirmək mümkündür. Belə ki, avtomobil nəqliyyatı müəssisəsinin rəqabətə davamlılığı iki mühüm amilin təsiri ilə formalaşır: rəqabətə davamlı hərəkət tərkibindən və göstərilən xidmətlərin rəqabətə davamlılıq səviyyəsindən. Bu isə o deməkdir ki, rəqabətə davamlılıq iki mərhələdə - avtonəqliyyat vasitəsinin istehsalı və istismarı mərhələsində formalaşdırılır. Başqa sözlə desək, rəqabətə davamlı avtonəqliyyat sisteminin formalaşdırılması üçün, ilk növbədə, avtomobil istehsalının rəqabət qabiliyyətliliyi yüksək olmalıdır. Ona görə də buraxılan məhsulun və avtomobil nəqliyyatı xidmətlərinin rəqabətə davamlılığının yüksəldilməsi, inkişafı və təkmilləşdirilməsi istiqamətində elmi nailiyyətlərin tətbiqi üzrə məsələlərin həlli ölkə üçün xüsusi prioritetlik kəsb edir.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycanın nəqliyyat-tranzit sektorunun rəqabət qabiliyyətliliyin yüksəldilməsi problemləri” adlı layihənin hesabatı. AR İqtisadi İnkişaf Nazirliyi İqtisadi İslahatlar Mərkəzi, 2006-cı il.
2. A.M.Əsədov “Azərbaycan Respublikasında yeni nəqliyyat sisteminin formalaşması və davamlı inkişafı: elmi-nəzəri əsasları və perspektivləri”, Bakı, 2014, Avropa.
3. Rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın inkişafında davamlılığın təmin olunması. AMEA İqtisadiyyat İnstitutu, Bakı, “AVROPA”, 2013.
4. Абалонин С.М. «Конкурентоспособность транспортных услуг». Москва, Академкнига, 2004.

5. Пеньшин Н.В. «Конкурентоспособность услуг автомобильного транспорта в условиях пост-кризисной модернизации экономики России». Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2010.
6. Кудрявцев К.А. «Способы повышения конкурентоспособности предприятий». М. «Креативная экономика», 2010, № 12(48), стр. 123-128.
7. Графова Г.Ф., Новикова Ю.Л. «Об оценке конкурентоспособности предприятия». М. Российское предпринимательство, 2006, № 8(80), с.64-69.
8. Захаров А.Н., Зокин А.А. «Конкурентоспособность предприятия: сущность, методы оценки и механизмы увеличения». М.: Бизнес и банки, 2004, №1-2, стр.57-69.
9. Криворотов В.В. «Механизм повышения конкурентоспособности отечественных предприятий». Екатеринбург: УГТУ-УПИ, 2006.

Agil Mahiyaddin Asadov
Adalat Mahiyaddin Asadov

The formation and competitiveness market of auto transport service

Summary

In the article was explained a need for the formation, concepts of competition and competitiveness of new transport system in Azerbaijan Republic. In the article was looked through different types influence to competition and to competitive environment. In the article have been investigated on the basis of theoretical issues of formation competitiveness of transport system. In the result of the article have given suggestions and recommendations determining to the level of competitiveness, methodology to direction improve competitiveness of the new transport system.

Key words: transport sistem, competitiveness, globalization, integration, transport corridors East-West and North-South so on

Агил Махияддин оглы Асадов
Адалят Махияддин оглы Асадов

Формирование и конкурентоспособность рынков автотранспортных услуг

Резюме

В статье оеменяется необходимость формирование, понятия конкуренции и конкурентоспособности новой транспортной системы в Азербайджанской Республике. Авторами рассмотрены разные факторы влияние конкурентоспособности и конкурентная среда. Исследуется проблемы формирование конкурентоспособности новой транспортной системы на основе теоретической подходе. В результате даны предложения и рекомендации, подходящий методологии направление определение уровня конкурентоспособности и повышения конкурентоспособности новой транспортной системы.

Ключевые слова: транспортная система, конкурентоспособность, глобализация, интеграция, транспортные коридоры Восток-Запад и Север-Юг и др

Elmi redaktor: i.f.d., dos. Y.Məmmədov

Daxil olub: 26.09. 2016.

Çapa qəbul olunub: 30.09.2016.

